

Aanmeldformulier beheer kennisproduct (11-3-2022)

Titel

Kennisproduct voorkeursformaten

Aanleiding

Duurzame toegankelijkheid van informatie-objecten is deels afhankelijk van de bestandsformaten waarin zij worden opgeslagen. Deze formaten veranderen namelijk in hoog tempo. Nieuwe versies, software, hardware en werkmethoden zorgen ervoor dat bestandsformaten die ooit gebruikelijk waren door de tijd heen minder gewenst en uiteindelijk zelfs obsoleet worden doordat ze niet meer worden ondersteund. Het bijhouden van deze ontwikkelingen en veranderingen is dus van belang.

Om deze redenen is er in 2016 al een kennisproduct voorkeursformaten opgesteld waarin de best-practices en voorkeursformaten van dat moment uiteen worden gezet. Inmiddels is deze verouderd; niet alle soorten formaten worden genoemd, denk bijvoorbeeld aan bestandsformaten voor geoinformatie. Ook zijn er sindsdien nieuwe formaten bij gekomen, en is er meer aandacht nodig voor voorkeursformaten bij web- en emailarchivering. Het Nationaal Archief hoort van archief- en overheidsinstellingen dat deze informatie wordt gemist en krijgt regelmatig vragen over bestandsformaten en welke zij het beste kunnen hanteren. In het huidige kennisproduct voorkeursformaten wordt dan ook al aangegeven dat deze regulier zou moeten worden herzien en geactualiseerd. Dit was gepland voor en is deels uitgevoerd in 2019-2020, maar werd door onvoorziene omstandigheden niet voltooid.

Daarom is er behoefte aan een update van dit kennisproduct. Het vernieuwde kennisproduct heeft als uitgangspunt een landelijke consensuslijst met voorkeursformaten voor alle overheden. Daarnaast biedt dit kennisproduct instructies om eventueel de landelijke lijst aan te vullen met bijzondere of afwijkende bestandsformaten die organisatie-afhankelijk zijn en niet bij alle overheden voorkomen.

Hiermee wordt de vernieuwde versie steviger ingezet dan de vorige versie van het kennisproduct. Het wordt een landelijke norm voor alle overheidslagen.

Status

update

Zie https://www.nationaalarchief.nl/sites/default/files/field-file/voorkeursformaten_nationaal_archief-v1.0.pdf

Doelgroep

Dit kennisproduct is bedoeld voor informatie-professionals bij centrale- en decentrale overheidsinstellingen die zich bezighouden met het beheer, maar ook de inrichting van informatiesystemen, zoals informatie-architecten, -beheerders, -adviseurs en beleidsmakers.

Doel

Het doel van dit kennisproduct is om de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie te bevorderen door een norm te bepalen die voorschrijft welke bestandsformaten gehanteerd moeten worden. Met een consensuslijst kunnen we bewerkstelligen dat er bestandsformaten worden gebruikt waarvan we weten dat ze lang houdbaar blijven. Ook worden de bestandsformaten die overheden gebruiken zo meer uniform. Dat is een belangrijk onderdeel van het doel, omdat beheer en de beschikbaarstelling van informatie makkelijker wordt bij zo min mogelijk diversiteit aan bestandsformaten.

Door daarnaast een instructie te bieden voor het opstellen van een voorkeursformatenbeleid bij organisatie-afhankelijke informatiesoorten geven we ruimte voor onvermijdelijke variatie en uitzonderingen, en willen we bereiken dat alle organisaties een beleid hebben dat aansluit op de landelijke lijst maar ook past bij de wensen van de organisatie en het soort informatie dat zij beheren.

Voor het bepalen van beleid bij voorkeursformaten die niet op de consensuslijst staan is de Wegwijzer Voorkeursformaten van het NDE een belangrijk middel, aangezien instellingen op dit platform hun eigen beleid kunnen opstellen door middel van een stappenplan en deze vervolgens kunnen publiceren. Ook het Nationaal Archief zal dit doen. Het uiteindelijke doel hiervan is een open platform te hebben waarop duidelijk wordt welke instellingen welke voorkeursformaten hebben, wat het kennisniveau over de verschillende formaten is, en zodoende welke expertise bij welke partij ligt.

Type kennisproduct

norm

Korte beschrijving

Het formaat waarin een bestand wordt opgeslagen heeft gevolgen voor de duurzame toegankelijkheid van het bestand. Voorkeursformaten zijn bestandsformaten die vanwege hun eigenschappen een hoge kans hebben om lang bruikbaar te blijven. Ook op systeemniveau kan hieraan worden bijgedragen door het aantal verschillende soorten formaten dat moet worden opgenomen, beheerd en toegankelijkheid gehouden te reduceren.

Daarom willen we een landelijke norm bepalen die geldt voor alle overheidslagen. Hiermee informeren we archiefvormers over de bestandsformaten die het beste zijn om te hanteren. Hier kunnen zij dan al bij de inrichting van hun werkprocessen rekening mee houden. Op deze manier sluit dit kennisproduct aan op 'archiveren by design'.

De norm heeft als uitgangspunt een op te stellen landelijke consensuslijst voorkeursformaten. Deze zal worden opgesteld aan de hand van standaard criteria en een hieruit voortvloeiende selectie die geldt voor alle overheidslagen. Deze criteria en keuzes zullen in detail worden gemotiveerd. Ook wordt bekeken of de reguliere processen voor beheer en updates van landelijke kennisproducten volstaan om tijdig voorkeursformaten toe te voegen of af te voeren, dan wel of een specifiek proces voorzien moet worden.

We zien echter in de praktijk dat instellingen en organisaties ook vele informatiesoorten beheren waar het Nationaal Archief nog niet mee in aanraking zijn gekomen of die niet bij alle overheidslagen voorkomen. Hiervoor geven we een stappenplan en betekent de norm ook het eventueel bepalen van een aanvullend beleid. Hierin kunnen archiefvormers beargumenteren waar en waarom zij afwijken van de norm.

Voor het opstellen van deze aanvullende lijst, zal in het kennisproduct een instructie worden geboden die aansluit op de Wegwijzer Voorkeursformaten¹. Dit is een open omgeving, ontwikkeld door de Expertisegroep Voorkeursformaten en gevormd door inhoudsspecialisten afkomstig van o.a. de Koninklijke Bibliotheek, DANS KNAW, Eye Filmmuseum en het Instituut voor Beeld en Geluid, samenwerkend in het NDE. Deze Wegwijzer biedt een interactief stappenplan voor instellingen voor het opstellen van het kiezen van voorkeursformaten. Ook bestaat er een register met technische specificaties en houdbaarheidsscores per informatiesoort en bestandsformaat. Deze worden beheerd en up-to-date gehouden door de expertisegroep en samenwerkende Regionaal Historische Centra (RHC's). De data wordt opgehaald uit internationale bronnen, zoals PRONOM, Wikidata, Library of Congress en National Archives and Records Administration.

Doordat het een landelijke norm wordt waarin overheidsinstellingen indien nodig ook een eigen aanvulling kunnen doen met voorkeursformaten voor specifieke bestandstypen die niet door alle overheidslagen worden gebruikt, is het nodig om te bepalen hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld tussen zorgdragers en archiefinstellingen. Wie bepaalt welke aanvullingen worden gedaan en hoe deze worden beheerd is een punt waarvoor in dit kennisproduct ook aandacht is.

Tot slot is er ook een grote hoeveelheid reeds gevormd archief waarbij geen rekening is gehouden met voorkeursformaten. In het kennisproduct zal hier dus ook aandacht aan worden besteed, zodat ook voor dit archief acties kunnen worden ondernomen om duurzame toegankelijkheid te bevorderen.

Outline

Het is de intentie dit kennisproduct modulair op te bouwen.

Te beginnen met een startpagina welke het kennisproduct introduceert, het belang ervan nader uitzet en uitlegt hoe de deze gebruikt kan worden.

Vervolgens zullen er inhoudelijke modules gevormd worden met onderwerpen als;

1. Introductie voorkeursformaten en -beleid als preservation strategie
  - a. Termen en definities
  - b. Strategieën
2. Criteria voor voorkeursformaten
3. Landelijke voorkeursformaten
  - a. Consensuslijst met uitleg en motivering
    - i. Beheerproces
  - b. Opstellen van beleid voor overige bestandsformaten

---

¹ [Wegwijzer Voorkeursformaten](#)

- i. Stappenplan Wegwijzer Voorkeursformaten
4. Reeds gevormd archief
5. Best practices, o.a. van het Nationaal Archief

Relaties met andere kennisproducten

Intern

DUTO eisen / raamwerk
Handreiking Archiveren by Design
Handreiking E-mail archivering
Preservation Policy
Handreiking Archiveren in informatieketens

Extern

Wegwijzer Voorkeursformaten (NDE)

Marin Rappard neemt namens het NA zitting in de Expertisegroep Voorkeursformaten die de Wegwijzer beheert en up-to-date houdt.

Ook sluit zij aan bij de internationale werkgroep voorkeursformaten van de Open Preservation Foundation (OPF).

Consultatie

redactiegroep extern

Hierin zullen vertegenwoordigers uit verschillende lagen van de overheid (rijks, decentraal) en erfgoedinstellingen vertegenwoordigd zijn. Verder participeert iemand vanuit NDE.

Openbare review

openbare review

Praktijkcasussen

Update voorkeursformaten NA zelf
Impactanalyses aansluitingstrajecten